

Gevolgen Brexit worden nu pas echt duidelijk

DOOR JOOST VAN MIERLO

Nu de Britten de EU eindelijk hebben verlaten, beginnen de echte onderhandelingen over een handelsakkoord. Die kunnen voor maatschappelijke onrust zorgen als sectoren merken dat ze benadeeld worden, vreest Thomas Sampson, Associate Professor Economics aan de London School of Economics.

Sampson heeft de ontwikkelingen de afgelopen jaren nauwgezet gevolgd. Met grote regelmaat heeft hij over de gevolgen van Brexit gepubliceerd. Volgens hem waren de verwachte economische effecten van een Brits vertrek uit de EU voorafgaand aan het referendum al duidelijk en zijn die sindsdien niet veel veranderd: het vertrek uit de Europese Unie zorgt voor een economische klap. Deze klap wordt groter naarmate de afstand ten opzichte van de EU toeneemt. Sampson berekende met een aantal collega's dat een vertrek zonder een akkoord op den duur leidt tot een nationaal inkomen dat 8% lager is dan wanneer de Britten bij de EU zouden zijn gebleven. Bij de overeenkomst die Theresa May in gedachten had, waarbij het Verenigd Koninkrijk deel uit zou blijven maken van de douane-unie, zou de daling tot rond 5% zijn geweest. De Johnson-overeenkomst creëert volgens de berekeningen een grotere afstand: een daling van mogelijk 6%.

Een deel van de pijn is volgens de wetenschappelijk onderzoeker overigens al geleden. Als gevolg van de daling van het Britse pond met ongeveer 10% onmiddellijk na de referendumuitslag en de onzekerheid die het gevolg was van de uitslag, is het nationale inkomen nu al naar schatting 2% lager dan wanneer er niets zou zijn veranderd. Alleen al de waardedaling van het pond zou ervoor hebben gezorgd dat de gemiddelde Brit 870 pond slechter af is.

Een flink deel van de pijn is dus al geleden. En het heeft niet voor de chaos gezorgd die van tevoren was voorspeld. Valt het dus allemaal wel mee?

'Dat is een manier om het te benaderen. Voor veel Brexit-

De onzekerheid over een handelsakkoord heeft ook gevolgen gehad voor het bedrijfsleven. Het heeft gezorgd voor uitstel van investeringen.

supporters is het 'offer' dat ze brengen mogelijk de moeite waard. Zelfs in het meest extreme scenario bedraagt de daling van het inkomen 8%. Dat is vergelijkbaar met de gevolgen van de kredietcrisis. Het grote verschil is dat die crisis voor een plotselinge schok zorgde. Dat is nu niet het geval. Het is waarschijnlijk dat de daling heel geleidelijk gaat. En let wel: in onze berekeningen zeggen we niets over de hoogte van het nationale inkomen. We weten niet hoe de toekomst eruitziet. Er kan flinke groei zijn. We zeggen alleen dat de groei met Brexit lager is dan zonder Brexit. Dat geldt voor iedere variant van Brexit die bedacht kan worden.'

Het is nu begin 2020. We zijn nu drieënhalve jaar verder sinds het referendum eind juni 2016 werd gehouden. Wat zijn de meest opmerkelijke ontwikkelingen?

'Het meest verrassend is misschien wel hoe weinig progressie er is geboekt. Begin december was het nog altijd mogelijk dat het Verenigd Koninkrijk toch onderdeel van de EU zou blijven uitmaken. De verkiezingen hebben wat dat betreft voor duidelijkheid gezorgd. Maar ook nu is nog niet helder hoe het handelsakkoord eruit komt te zien. Als iemand mij in de zomer van 2016 had verteld dat we nog drieënhalve jaar met zoveel onzekerheid te maken zouden hebben, zou ik hem niet hebben geloofd. De onzekerheid heeft ook gevolgen gehad voor het bedrijfsleven. Het heeft gezorgd voor uitstel van investeringen. Het is de grote vraag of er nu een inhaalslag zal volgen.'

Een deel van de pijn volgt dus nog. Worden bepaalde groepen, zoals mensen met een lagere opleiding of mensen in het noorden, harder geraakt dan anderen?

'De gevolgen zijn volgens onze verwachtingen voor alle inkomensgroepen ongeveer gelijk. We zien daar geen grote verschillen. Aan de andere kant kun je natuurlijk stellen dat iemand met een lager inkomen meer last heeft van een daling van 8% dan iemand met een hoger inkomen. Wat

De groei met Brexit is lager dan zonder Brexit. Dat geldt voor iedere variant van Brexit die bedacht kan worden.

betreft de Noord-Zuid verdeling hangt veel af van het handelsakkoord dat wordt gesloten. Zoals het er nu uitziet, zal de aandacht eerst uitgaan naar een akkoord rond goederen. Een akkoord voor de dienstensector is aanzienlijk lastiger en wordt dit jaar waarschijnlijk niet afgesloten, als het al bereikt wordt. Veel van de financiële dienstverlening is geconcentreerd in Londen en Edinburgh. Daar zullen de gevolgen dus groter zijn als banken en verzekeraars besluiten om activiteiten over te hevelen naar de EU. Maar het blijft speculeren, omdat we niet weten wat voor akkoord er komt.'

Hoe groot acht u de kans dat er eind dit jaar een omvattend akkoord is, zoals de Britse premier Boris Johnson blijft roepen?

'Er zijn naar mijn mening drie scenario's. Het kan zijn dat de onderhandelingen klappen en we tegen het eind van dit jaar alsnog te maken krijgen met een harde Brexit, met een onderlinge handel op basis van WTO-voorwaarden. Het kan ook zijn dat we alsnog een zachte Brexit zullen krijgen. Sommige mensen dachten dat Boris Johnson na de ruime verkiezingsoverwinning zijn toon rondom Brexit zou matigen en dat we met een zachtere Brexit te maken zouden krijgen. Daar is nu geen sprake van, maar Johnson verkondigde ook dat we de EU op 31 oktober zouden verlaten. Voor het breken van die belofte is hij niet afgestraft. Integendeel. Mogelijk denkt hij ook nu weer weg te komen met uitstel van de transitieperiode, zeker omdat verkiezingen nog ver weg zijn. Het meest waarschijnlijke scenario is echter dat er een deelakkoord wordt gesloten. Daarbij wordt een oplossing gevonden voor bepaalde sectoren, zoals de auto-industrie of farmaceutische bedrijven. Die moeten duidelijkheid krijgen over hun invoer, omdat de productie veelal afhankelijk is van 'just-in-time delivery'. Zo'n deelakkoord betekent ook dat wordt voorkomen dat mensen gezichtsverlies lijden.'

De Britten gaan natuurlijk ook handelsakkoorden sluiten met andere landen. Kan dat positief uitwerken?

'Dergelijke akkoorden hebben slechts een geringe invloed op het nationale inkomen. Dat geldt zelfs voor een akkoord met de Verenigde Staten. Andere landen zijn nu eenmaal bij een aanzienlijk kleiner deel van de Britse export en import betrokken dan de EU. Wat ik vooral interessant vind, is om te zien wat de gevolgen zijn van bilaterale akkoorden voor de diverse sectoren. Een akkoord met de Verenigde Staten kan bijvoorbeeld gevolgen hebben voor de landbouw.

Amerikaanse landbouwproducten zijn nu eenmaal goedkoper. Het is geen grote sector, maar de sector heeft een hoog symbolisch karakter.

Dat hebben we ook gemerkt in de discussie over visserij. Die sector is nog veel kleiner, maar heeft een grote invloed gehad op de Brexit-discussie. Het is moeilijk te voorspellen wat de gevolgen zijn van akkoorden met de Verenigde Staten, met mogelijke andere landen en met de Europese Unie. Maar het is zeker dat sommige groepen voordelen

Foto: Archief LSE

CV

- 1999 Studie Economie aan Universiteit van Cambridge;
- 2002 Vervolgstudie aan London School of Economics;
- 2006 Doctoraalstudie aan Harvard University;
- 2007 Consultant Wereldbank Indonesië;
- 2011 Assistant Professor Economics, London School of Economics;
- 2014 Assistant Professor Economics, Harvard University;
- 2018 Consultant Bank of England;
- 2018 Associate Professor Economics, London School of Economics.

hebben en andere worden benadeeld. Ik vermoed dat de discussie de komende jaren vooral daarover zal gaan.'

U heeft onderzoek gedaan naar de gevolgen van een vertrek uit de EU. Een veelgehoorde kritische opmerking is dat er voorspellingen worden gedaan over iets wat nog geen precedent kent. Er is immers geen ander land dat de EU heeft verlaten. Wat vindt u daarvan?

'Op zich klopt het, maar we hebben de afgelopen tientallen jaren veel nagedacht over handelsakkoorden en de gevolgen daarvan voor landen. Die kennis gebruiken we in ons model. Een deel van de inzichten komt ook voort uit het feit dat we hebben gezien wat de gevolgen zijn voor landen als ze onderdeel worden van de Europese interne markt.

Dat geldt bijvoorbeeld voor het Verenigd Koninkrijk zelf. Het is opmerkelijk dat het voordeel van het lid worden van de Europese Gemeenschap indertijd op 8,6% is berekend. Dat is toevallig vrijwel hetzelfde percentage als dat wij berekenden wanneer er radicaal wordt gebroken. Dat is toevallig, maar het zegt ook wel wat. Een andere factor is dat we vrij veel informatie hebben over de gevolgen van de productiviteit en inkomstenontwikkelingen binnen de EU. Die informatie gebruiken we ook.'

U weet nog niet wat voor maatregelen de Britse regering of de Bank of England zal nemen. Er kunnen allerlei drastische beslissingen worden genomen die de arbeidsmarkt versterken. Er wordt gesproken over aanzienlijke investeringen in het onderwijs. De centrale bank kan de rente opnieuw verlagen, iets waar nu al over wordt gesproken. Kan dat allemaal voor een flinke impuls zorgen?

'Ook dat klopt, maar stimuleringsmaatregelen van de regering en monetaire stimulering door de centrale bank zorgen alleen voor een tijdelijk effect. Die kunnen ervoor zorgen dat de klap niet te hard aankomt. Maar geen van deze besluiten kan de kosten van de Brexit voor de langere termijn verminderen.

Overheidsinvesteringen, bijvoorbeeld ter verbetering van het onderwijs of ter stimulering van de innovatie, kunnen een positief effect hebben op de economie, maar dat heeft niets te maken met Brexit. Dit soort maatregelen staat totaal los van Brexit en de kosten die hiermee gepaard gaan.'

Het meest waarschijnlijke scenario is echter dat er een dealakkoord wordt gesloten.

Zelf ben ik het meest verbaasd over hoe heftig de gevoelens rondom de Brexit-discussie zijn.

Veel van uw onderzoek van de afgelopen jaren had te maken met Brexit. Welk inzicht heeft u het meest verrast?

'Zelf ben ik het meest verbaasd over hoe heftig de gevoelens rondom de Brexit-discussie zijn. In de jaren voorafgaand aan het referendum kwam het onderwerp natuurlijk wel ter sprake, maar er waren tal van onderwerpen die veel belangrijker waren. Denk maar aan de gezondheidszorg en het onderwijs. De uitslag van het referendum kwam misschien als een verrassing, maar het is verrassender voor mij dat er in de loop van de afgelopen jaren niets is veranderd. Mensen hebben gezien dat er economische gevolgen zijn. Het was geen ramp, maar de groei is flink afgezwakt.

Mensen hebben ook gezien hoe gecompliceerd de onderhandelingen waren, al kan een deel daarvan worden geweten aan de slechte voorbereiding van de Britse regering. Ik had verwacht dat dit merkbaar zou zijn in peilingen, maar het land is nog precies zo verdeeld als bij het referendum. Die verdeeldheid zal waarschijnlijk blijven en draagt niet bij aan de economische ontwikkeling.' «

De diverse handelsakkoorden hebben uiteenlopende gevolgen voor verschillende sectoren;

Gevolgen voor met name de landbouwsector zijn wezenlijk;

Stimuleringspolitiek kan klap Brexit alleen maar verzachten.